

TARIMSAL ORTAKLIK ŞİRKETLERİ

Dr.Ferzan AVŐAR¹

ÖZET

Ülke nüfusumuzun yaklaşık % 40'ı tarımla uğraşmakta, hazine arazileriyle birlikte 4 milyon hektar sulu ve 23 milyon hektar kuru tarım arazisini işlemektedir. Bu nüfusun % 90'ı köylerde oturmaktadır. Köyler tarım arazilerinden uzak ve tarımsal iç yollar olmayan yerlerdedirler. Ulaşımda ve zamanında arazilerinin işlenmesi ve işletilmesinde zorluklar çekilmektedir. Bazı hallerde işletilememektedirler. Köyde oturanların yaklaşık % 30-40'ının arazisi bulunmamakta, diğerlerinin yanında gündelikli olarak çalışmaktadırlar. 2-3 sağmal hayvanla uğraşmaktadır. Arazi sahibi olan ailelerin ortalama arazi miktarları 60-70 dekadır. Bu araziler çok parçalı, birbirinden uzak ve şekilsizdir.

Köylerde bulunan traktör ve ekipman sayısı çok yüksek fakat işledikleri arazi miktarı ise düşüktür. Arazi sınırlarının kapladığı alan ile işlenmeyen hazine arazileride yaklaşık % 30 dolayındadır. Köy Hizmetlerinin yürüttüğü toplulaştırmalar çok az köyde yapılmış ve Miras Kanunu değişmediği için de yeniden arazi parçalanmaları olmuştur.

Tarımda üretim yapan çiftçilerin ortalama tahsili ilkokul dolayında ve köylerden çıkmış teknik eleman bu köylerde çalışmamaktadır. Mevcut teknik elemanlar da iç bulamadıklarından dolayı üretimde görev almamaktadırlar.

Tarımsal üretim bir teknik, bilgi, deneyim, birikim ve iletişim vs. içi olduğundan bilinçli ve programlı bir tarımsal üretim ülkemizde yapılamamaktadır. Üretim miktarı ve kalitesi gittikçe düşmekte tarımsal ürünlerin fiyatı artmakta ve gıda sorunu ile tarıma dayalı sanayi sektörünün talebi karşılanamamaktadır. Sektörde yeterli ve kaliteli ihracat yapılamamaktadır.

Söz konusu nedenlerden dolayı aynı köyde bulunan çiftçilerden oluşan tarımsal ortaklık Őirketleriyle bu karışık ve düğüm şekline gelen yumak çözümlenebilir. Köyde bulunan işlenebilir tüm tarım arazisinde bilinçli ve programlı şekilde üretimde bulunulacak ve aynı köyde çalışmak isteyen herkese iç bulunacak, geçimi kolay bir şekilde sağlanacaktır. Aynı köyde bulunan tüm traktör, alet ve ekipmanlar sahipleri tarafından rantabl şekilde kullanılacak, veya başka şekilde değerlendirilecek ve kaliteli üretim artacaktır. Bu üretim biçimine TARIMSAL ORTAKLIK ŞİRKETLERİ denildiği gibi başka isim de verilebilir. Aynı köyde bulunan çiftçilerden oluşacak yönetim kurulu ve yönetici seçimle iç başına gelecek, kendi alanında bulunan arazileri kendi alet-ekipman ve kaynaklarıyla işletecektir. Yöneticiler teknik, makina, ekonomiye aşına insan ve doğal kaynakları değerlendirebilen yeteneklere sahip kişilerden oluşacak ve o köyde iskan edeceklerdir. Ortakların arazilerinden oluşan sınırlar kaldırılacak, 50-100 ha.dan büyük parsellerden oluşan Őirketlerde tarla ziraatı, meyvecilik, sebzeçilik, hayvancılık, tavukçuluk, tarıma dayalı sanayi ve tarım turizm hareketlerini programlayacak ve işletilecektir. Tarla sahipleri arazilerinin nitelik ve niceliklerine göre ortaklık payına sahip olabilir ve bu yüzdelere göre net gelir elde edebilir. Bu yolla üretim ve buna dayanan diğer sektörlerin gelirleri artar ve karlılık gittikçe artarak işsizliği ve göçü önleyebilir ve tarım sektöründe çalışan nüfusu % 10'ların altına inebilir.

¹ Köy Hizmetleri Atatürk Araştırma Enstitüsü Müdürü-Kırklareli

ASSOCIATIONS OF AGRICULTURE

ABSTRACT

In Turkey, 40 % of the country population is in agricultural sector, and works on 4 mil ha irrigated, 20 ml ha dry land. 90 % of this rural population lives in villages. Villages are far away from agricultural areas and do not have agricultural interior roads. It is difficult, sometimes impossible, to plant and operate the land on time. 30-40 % of the rural population does not own personal land, that is why they work for daily. They have only 2 or 3 animals. On the average, area of lands owned by each farmer is 60-70 da. These lands are broken into multiple and shapeless pieces, which are far away from each other. Rural Affairs executed land collection process in some villages, however the lands are broken into pieces again because of the unchange Inheritance law. The number of tractors and vehicles in villages is high but the area of land they are able to operate is small.

Average education level of farmers is elementary school. Technical personnel does not work in his own village. Present technical personnel cannot find job in production.

Agricultural production needs knowledge, technical information, experience, communication, discipline and finance. In our country conscientious and planned agricultural production is not done. Amount and quality of production decreases while price of agricultural products increases. Unfortunately, it is not possible to meet the demand of agricultural industry. The export amount of the sector is not enough, and also the quality of the exported products is poor.

It is possible to solve the above mentioned problems by establishing associations of agriculture or agricultural partnerships from the farmers of the same village. There will be a planned production in all plantable lands of the village. It will be possible to employ people, who wants to work, in the same village. All tractors and vehicles in a village will be used by the owners in a profitable way. By these means high-quality and profitable production will increase. This way production can be called. The board of directors and administrator will be elected from and by the farmers living in the same village. Executives should have economical and technical knowledge. They should programme and execute following operations in partners' land: field agriculture, fruiting, vegetating, animal and chicken production, agricultural industry, and agricultural tourism. Landowners will have partnership percentage depending on the quantity and quality of their lands. They will divide the net profit depending on these percentages. By this way the income of agricultural sector and other sectors depending on agriculture will increase, which will prevent unemployment and irrigation. Finally it will be possible to decrease the rural population below 10 %.

1- GİRİŞ

Tarım sektöründe yapılan tüm yatırımların katma değeri yaklaşık. 2,6¹ gibi çok düşük olduğundan, bu yatırımların üretime dönüşü de çok azdır ve başarıyı yeterli bulmak mümkün değildir . Büyük Devlet sulamalarının % 30-40¹'ında çiftçi hiç su kullanmadığı gibi yatırım sonucunda çıkan tesisin kısa bir süre sonra ya kayıp veya kullanılmadığından bozulmaktadır. Bu hizmetlerin yararına sadece yaptırılan kuruluş biraz inanmakta ve katılımcı yatırım politikası izlenmemektedir.

Çiftçilerin örgütlenmemiş olması sınırlı toprak ve su kaynaklarımızın büyük bir bölümünün yok olmasını engellememizi daha da zorlaştırmıştır. Bu yatırımlar sadece sınırlı sayılabilecek kişi ve siyasilerin

---

¹ KHGM Sulama Dairesi Başkanlığı Raporu:1993

dağılık taleplerini karşıladığından bir çok yatırımın atıl kaldığı görülmektedir. Katılım sadece destek değil, kurumsal yapının değişmesini de gerektirir.

Gücünü üretici çiftçiden alan, örgütlü çiftçiler tarafından ortak işletmeler kurularak tesisler yapılmalı ve yatırımın en az % 80'i örgütlü çiftçiler tarafından sağlanmalıdır. % 20 ise devlet desteği ile yapılabilir. Bu konuda bir çok yasalar ve mevzuat değişmelidir. Çiftçi örgütleri serbest piyasa ekonomisine girebilecek gücü kendinde bulabilecek niteliğe sahip kılınmalıdır.

2- TARIMSAL YAPI VE ÜRETİM

Ülkemizde yaklaşık 4 milyon ha sulu, 23 milyon ha kuru tarım arazisi, 23 milyon ha çayır ve mera, 24 milyon ha da orman mevcuttur. Bunların verimli olarak işletilmesi gerekir. Kuru arazinin 8 milyon ha da sulama hizmeti beklemektedir. Geriye dönüp baktığımızda birim alandan yeterli ve başarılı üretim yaptığımız söylenemez.

2.1. Büyük Devlet Sulamaları

Bu sulamalar tesislerinin yaklaşık % 34'ünde çiftçi hiç su kullanmamaktadır¹. Dolayısıyla yatırımlar üretime yansımamaktadır. Bunun nedeni ise kullanıcı olan çiftçinin genellikle yatırımları istememesi ve gereksinim duymamasıdır.

2.2. Tarla İçi Hizmetler

Küçük sulama tesislerinin en iyimser yaklaşımla % 40'ı ya kayıptır ya da hiç kullanılmadığından imha olmuştur. Örnek olarak Kırklareli sulama şebekesi verilebilir. Yapılan göletler, bentler, toprak ıslahı, arazi drenajı, toplulaştırma gibi tarla içi hizmetlere yapılan yatırımların yararına üreticiler inanmamaktadır. Bu nedenle örgütsel ortak işletmeler yoktur ve örgütlü katkı sağlanmamaktadır. Elbette hizmet ve yatırımların etkin kullanılanları da vardır, ancak oranı çok düşüktür.

Tablo 1. Ülkede ve Trakya'da Kullanılabilir arazi durumu

	Ülke ha.	%	Trakya ha.	%	Ülkeye göre %
Yüzölçümü	77.797.000	-	2.476.000	-	3.1
Tarım arazisi	27.699.000	35.6	1.385.000	55.9	5.0
a-Kuru tarım	23.699.000	30.5	1.225.000	49.5	5.1
b-Sulu tarım	4.000.000	5.1	160.000	6.4	4.0
Orman	23.350.000	30.0	670.000	27.0	2.8
Çayır-mera	21.746.000	28.0	127.000	5.1	0.6

2.3. Tarımda tepeden inme kalkınma politikası

Tarımda tabandan yukarı ortak örgütlü katılımlı bir kalkınma politikası uygulama yerine tepeden inme, örgütlü mantık ve teknik yerine siyasi ve torpil yönü ağırlıklı politikalar izlenmiştir. Dolayısıyla yapılan tesisler genellikle kalitesizdir. Bakım ve işletmesi de örgütsüz kullanıcıya bırakılmıştır. Üretimin nicelik ve niteliği düşmüştür.

¹ KHGM Sulama Dairesi Başkanlığı Raporu:1993

Dünyanın kalkınmış tüm ülkelerinde milli ekonominin temelini oluşturan tarımsal yapının her geçen gün iyileştirilmesi, dolayısıyla arazilerin ekonomik büyüklükteki parçalanmaya karşı kesin tavır konulduğu insanların onurluca yaşama hakkını ve ekonomik egemenliğini belirleyen doğal kaynakların en önemlisi olan Toprak ve Su varlığı korunmakta ve verimli bir şekilde işletilmesidir. Ayrıca tarımda ekonomik ve sosyal faktörleri dengeli bir şekilde koordine ederek tarımsal ve sosyo ekonomik yapıyı düzeltme ve güçlendirme amacına yönelinmiştir. Teknolojik gelişmelere göre her ülke kalkınmışlık oranına göre tarımsal yapıyı ayarlayarak ve böylece insanların günden güne yaşam standart ve gereksinimlerini karşılama gereğine varmışlardır. Daha 16. Asrın ortasında Almanya, İsviçre, Danimarka, Fransa ve Kuzey Avrupa ve sonrada Hollanda da geniş ölçüde tarımsal yapının düzeltilmesine başlanılmıştır. 20. Asrın ortasında da İtalya, İspanya, Portekiz, Yugoslavya, Yunanistan gibi ülkeler ile Latin Amerika, Brezilya, Bolivya, Venezuela, Peru, Kolombiya, Kosta-Rika, Arjantin, Uruguay, Paraguay, Honduras, Meksika, Şili, Guatemala ve El Salvador da çalışmaya başlanmış, diğer taraftan Çin ve Japonya'ya kadar tarımsal yapılarının düzeltilmesini yapmışlardır.

Topyekün kalkınma çalışmaları ancak tarımsal yapının çekirdeğini oluşturan arazinin ekonomik, sosyal ve teknik koşullara göre düzeltilmesine dayanmaktadır. Kurulacak ortak tarım çiftliklerinin sulama tesisleri, toprak ıslahı, drenaj, iç yollar, tesviye gibi çalışmaların ortak çiftlikler ağına bağlanarak belirli kredi limitlerine ve % paylaşım oranına göre daha sağlıklı ve kalıcı yapılar oluşabilir.

Ülkemizde ilk defa arazi toplulaştırılması 1964'te Konya'nın Çumra Kargın köyünde başlanmış 1972 yılına kadar ancak 600 ha toplulaştırma yapılmıştır. 1964'te Antalya-Aksu 134.4 ha. 1966'da Burdur-Bucak 613.6 ha. 1967'de Manisa-Turgutlu, Menemen- Aşağı Gediz'de toplulaştırma yapılmıştır. 1982 yılına kadar ülkede toplam 62 bin ha arazi toplulaştırılmıştır. 1996'da bu miktar 193 bin ha. Ve 1998'e kadar ülkede Trakya dahil toplulaştırılan arazi miktarı yaklaşık 300 bin ha. dır. Toplulaştırılan bu araziler çok düşüktür ve miras hukuku değişmediği için de yeniden bölünmeler olmuş ve üretim istenilen ölçüde artmamıştır.

Ülkede arazi sahibi gittikçe artmaktadır. Dolayısıyla arazi bölünmeleri ve küçük parçalara ayrılmalarının önü alınmamaktadır. 1950'de 2.2 milyon olan tarım işletmesi 1963'de 3.1 milyon 1980'de 3.5 milyonu aşmıştır. İşletmelerin % 49'u 2-5 parsel % 44'ü ise 6 veya daha fazla parçaya bölünmüştür. Tek parselde çalışan işletme sayısı % 9.4 dur. 6 ve daha fazla parsel üzerinde çalışan işletmelerin sahip olduğu parsel sayısı toplam parsellerin % 72.9 ünü oluşturmuştur. Tablo 2'de bu sayılar daha detaylı verilmiştir.

Tablo 2. Ülkede tarım işletmelerinin parsel sayısına göre dağılımı

Parsel sayısı	İşletme sayısı	%	Parsel sayısının Toplamı ad.	%	Tarım alanı (da)	%
1	336.654	9.46	336.654	1.47	7.196.737	3.16
2-3	933.081	26.22	2.329.970	10.17	35.505.523	14.74
4-5	797.127	22.40	3.577.197	15.62	42.751.465	18.78
6-9	790.751	22.22	5.603.161	24.46	58.428.949	25.67
10	701.202	19.70	11.056.966	48.28	85.757.615	37.67
Toplam	3.558.815	100.00	22.903.948	100.00	227.640.289	100.00

Ülkemizde 500 da dan büyük araziye sahip tarım işletme sayısı tüm işletmelerin % 1 den daha azdır. Bu işletmelerin işlediği alan toplam işlenen alanın % 4.18 dir. Bu da büyük tarım işletmelerini kamulaştırılarak küçük tarım işletmelerinin toprak mevcudunun artırılması veya topraksız çiftçilerin topraklandırılmasına cevap vermeyeceği anlaşılmaktadır. Bundan dolayı da ortak tarım işletmelerinin kurulması gereksinimi ortaya çıkar.

Tablo 3. İşletme büyüklüklerine göre parsel sayılarının dağılımı

İşletme büyüklüğü da.	İşletme sayısı ad.	%	Parsel sayısı ad.	%	İşletme başına parsel ad.	İşletme Alanları (da)	%	Ortalama parsel genişliği da
5'den az	218.022	6.13	367.827	1.61	1.61	551.789	0.24	1.50
5-19	792.487	22.27	2.870.836	12.54	3.62	8.862.524	3.89	3.09
20-49	1.164.642	32.73	6.927.538	30.25	5.95	36.141.573	15.88	5.22
50-99	737.376	20.75	6.069.678	26.51	8.22	48.392.133	21.27	7.97
100-499	615.709	17.30	6.261.243	27.34	10.17	106.247.261	46.69	16.97
500-999	26.407	0.74	351.854	1.53	13.32	17.858.013	7.85	50.75
1000+	3.032	0.08	50.419	0.22	16.63	9.502.396	4.18	188.47
Toplam	3.558.675	100.00	22.899.395	100.00	6.43	227.555.689	100.00	9.94

Tablo 3'de görüldüğü gibi tarım işletmelerinin arazi genişliği arttıkça parçalılığı da artmaktadır. 5 da. daha az genişliğe sahip işletmelerin ort. parsel sayısı 2 ad. dolayında iken 20-50 da. arasındaki işletmelerde ise 6 ad. 100-500 da. araziye sahip işletmelerde 10 ad. daha fazla parselleri vardır. 1000 da daha fazla arazi sahiplerinin parsel sayıları 17 ad. dolayındadır. Ülkede tüm tarım işletmelerinin işletme başına ort. parsel sayısı 6'nın üzerindedir. Ort. parsel büyüklüğü 10 da. dolayındadır. İşletmelerin % 67 sine sahip olan toplam arazi miktarı 64 da.'ın altındadır.

Bu gibi alanlarda sulama randımanı % 20-55 arasında değişmektedir. Ortak tarım alanlarında bu oran % 90-98 kadar yüksek olabilir.

Tablo 4. Türkiye'de parsellerin sayısı

İşletme Büyüklüğü Dekar	İŞLETME		Birikimli İşletme %	İŞLENEN ALAN		Birikimli İşlenen Alan %
	Sayısı	%		Dekar	%	
1-49	2.175.151	61.1	61.1	45.555.886	20.0	20.0
50-99	738.376	20.8	81.9	48.392.133	21.3	41.3
100-249	453.763	12.8	94.7	62.893.194	27.6	68.9
250-499	161.946	4.5	99.2	43.354.067	19.1	88.0
500-999	26.407	0.7	99.9	17.858.013	7.8	95.8
1000-4999	2.873	0.08	99.98	4.722.882	2.1	97.9
5000+	159	0.005	100	4.779.514	2.1	100
Toplam	3.558.675	-	-	227.555.689	-	-

Tablo 5. Tarım Bölgelerinin İşletme ve parsel büyüklükleri

Tarım Bölgesi No:	İşletme Sayısı	Ort. İşlet. Büyükl. Dekar	Parça (Parsel) Sayısı	Ort. Parsel Sayısı	Tarım Alanı Dekar	Ort. Parsel Genişliği Dekar
I	457.868	82.46	3.798.626	8.3	37.757.903	9.94
II	681.435	45.10	3.591.397	5.3	30.732.331	8.56
III	313.302	63.00	2.571.299	8.2	19.743.023	7.68
IV	347.363	56.72	1.440.984	4.2	19.702.826	13.67
V	234.473	80.51	1.603.839	6.8	18.877.444	11.77
VI	331.953	04.18	1.444.316	4.4	34.582.245	23.94
VII	586.734	34.03	4.291.021	7.3	19.968.778	4.65
VIII	250.116	53.85	1.620.786	6.5	13.469.239	8.31
IX	355.571	92.26	2.541.680	7.2	32.806.500	12.91
Toplam	3.558.815	63.97	22.903.948	6.4	227.640.289	9.94

3- TARIMSAL ORTAKLIK

3.1. Tarımsal Ortaklığın maliyet durumu

Ortaklar sahip olduğu arazinin sınıfına ve tapusunda belirtilen alana göre arazi sahibi toplam ortak arazi için de belli bir %'ye sahiptir.

Ortaklık şeklinde yürütölen büyük işletmelerde harcama genellikle % 50-70 arasında düşmektedir. Çünkü; geniş alanda yapılan harcama düşüktür. Toplam yedek parça satın alınacak ve makinaların tamiri ortaklık merkezinde olacak, akaryakıt, tohum, gübre, ilaç toptan alınacak bir seferde arazilerin tamamına ilaçlama vs. yapılan hastalıklarla mücadele kolaylaşacak ve toplam harcama düşecektir. Ayrıca tohum kendi işletmesinden veya işletmeler arası tohumculuk işletmesinden de temin edeceği gibi ilaç ve gübre harcamasını da bu yolla satın alabilir.

3.2. Tarımsal Ortaklığın Tarla Ziraatı, Hayvancılık, Bahçecilik, Sebzeçilik, Seracılık Faaliyetleri

Bu gibi ortaklıkta araziler birbirine karıştırılarak yapılacak yeni planlamaya göre yollar geçirilecek ve büyük tarla ziraatı parseller örneğın (200-1000 da), meyvecilik (200-500 da) sebzeçilik (100-300 da) seracılık (500-1000 da), hayvancılık (10-20 bin koyun 1000-5000 ad. Büyükbaş), sütçölük, mandıracılık vs. kolaylıkla yapılabilir. Düşük girdi yüksek kaliteli verim sağlanabilir. Ayrıca köy evlerinde bulunan bütün hayvanlar alınarak köyün dışında ve bir yerde bakımı ve işletilmesi yapılır. Köyün hayvanlarla uğraşması ve hayvan kokusundan kurtulur.

3.3. Tarımsal Ortaklığın Sanayisi

Böyle büyük arazilerden oluşın ortaklıkta tarımsal sanayi de gelişir. Örneğın bazı çiftliklerde un, mandıra; ilaç, aşı, gübre, konserve, sulama malzemesi, deri mamülleri vs. sanayi yapılır ve ortaklar bu yolla büyük gelirler sağlayabilirler.

3.4. Tarımsal Ortaklığın Çiftlik Turizmi

Ortaklık yolu ile oluşturulacak büyük çiftlikler turizme açılabilir. Hotel veya moteller yaptırılması ile çiftlik turizmi yapılabilir ve çiftlikler gelir düzeyini bu yolla da arttırabilirler.

3.5. Tarımsal Ortaklığın İşletilmesi

Ortaklardan oluşın büyük işletmelerin işletilmesi ancak kendi aralarından seçilecek 7 kişilik yönetim kurulu ve Başkan tarafından yönetilebilir. Konuya hakim, bilgili, deneyimli, yurt içi, yurt dışı kaynakları yorumlayacak kişilerden oluşmalıdır. Ortaklığın serbest piyasa ekonomisine açık sanayi, ticaret, ithalat ve ihracat gibi sektörleri içine alacak rasyonel şekilde işletilebilir.

Bu koşullarda örneğın Kırklareli'de işletilen arazi miktarı, kullanılan traktör ve biçerdöver sayısı ile ekonomik ve optimum koşullarda kullanılması gereken makina alet ve ekipman sayısını gösteren tablo 6-7 ve 8'de verilmiştir.

Tablo 6. Kırklareli ilinin ilçelere göre nüfusu, arazi varlığı ve kullanım şekli

İlçe adı	Hane Sayısı	Nüfus	Kuru Tarım Alanı (da)	Sulanan Alan (da)	Bağ Bahçe (da)	Çayır Mera (da)	Orman (da)	Traktör (ad)	Biçerdöver (ad)
Merkez	7213	75542	660387	124110	6345	266750	587851	2538	96
Babaeski	11975	53509	520510	58325	1550	50249	40000	2827	89
Lüleburgaz	16712	81941	820401	53945	1310	79000	23840	3590	144
Demirköy	1369	12512	43837	5792	202	124650	673408	185	1
Kofçaz	1282	5725	123049	-	291	65200	247194	317	9
Vize	6513	24649	219663	15077	1081	35090	594623	1189	46
Pehlivanköy	1657	7414	88784	29745	758	12793	187	371	5
Pınarhisar	6637	25979	206479	9515	2191	104798	226757	1053	30
Toplam	53358	287271	2683110	296509	13728	738530	2393860	12070	420

Ülke genelinde olduğu gibi ilde de kırsal kesim nüfusunun hızla azalması, sanayileşme sürecinin hızlanması ve işgücü ücretlerinin yükselmesi tarım alet ve makinaları kullanımını gereksiz ve ölçsüz şekilde arttırmıştır.

Kırklareli il genelinde yaklaşık 300000 ha. tarım alanının, 30000 ha. sulu arazidir. Yaklaşık 1500 ha. bağ ve meyve alanı vardır.

İlde toplam 12 070 adet traktör bulunmaktadır. Traktör başına yaklaşık 250 da. tarım arazisi düşmekte ve yılda kullanılabilir yaklaşık 200-250 günün ancak 100-150 günü kullanılmaktadır. Halbuki bir traktörün optimum ve ekonomik olarak 1000 da. arazi işlemesi gerekir.

İşlenen arazi= tarım alanı+sulanan alan+bağ+bahçe

Tablo 7. Kırklareli ilinde mevcut traktör varlığı ve olması beklenen traktör sayısı (1000da/1ad.)

İlçe adı	Köy sayısı	İşlenen arazi (da)	Mevcut traktör sayısı	1000 da araziye göre beklenen traktör sayısı	Fark
Merkez	44	790842	2538	791	1747
Babaeski	36	580385	2827	580	2247
Lüleburgaz	36	874846	3590	875	2715
Demirköy	17	49831	185	50	135
Kofçaz	17	123340	317	123	194
Vize	27	235821	1189	236	953
Pehlivanköy	9	119287	371	119	252
Pınarhisar	17	218185	1053	218	835
Toplam	203	2992537	12070	2992	9078

Buna göre Kırklareli merkez ilçede 1747, Babaeski'de 2247, Lüleburgaz'da 2715, Demirköy'de 135, Vize'de 953, Kofçaz'da 194, Pınarhisar'da 835, Pehlivanköy'de 252 tane traktör olması gerekenden fazladır. Kırklareli genelinde ise 9078 traktör ve her traktöre yaklaşık 10 adet tarım alet ekipman hesabına göre 90780 adet ekipman fazlalığı vardır.

Bir traktör 10 da. araziyi ortalama 30 lt. motorin kullanarak işlemektedir. Bir başka deyişle 1 saatte 6 da. arazi sürmektedir. Günde ortalama 4 saat çalışacağı varsayımıyla yılda ortalama 210 gün çalışma süresine göre ve % 50 diğer çalışan traktörlere yakıt vermek kaydıyla yaklaşık 27 trilyon TL. fazladan yalnız Kırklareli'deki traktörlerin yakıt kullandığı ortaya çıkar. Ayrıca çiftçilerin elinde bulunan 2. el traktör fiyatını 3.5 milyar/ad. olarak varsayarsak 31 trilyon TL. fazla olan traktörlerin tutarı ile ekipmanlarla birlikte 35 trilyon eder.

Toplam 62 trilyon yalnız Kırklareli’de bulunan çiftçilerin 3.000.000 da arazilerinin işletilmesi için fazladan, görülmeyen bir gider olarak hesaplanabilir. Bu kadar büyük bir gider çiftçinin cebinden çıkmakta, dolayısıyla birim ürün fiyatını % 50 dolayında yükseltmektedir. Yaklaşık her 6000-8000 dekarda bir biçerdöverin ekonomik ve optimum olduğunu varsayarsak;

Tablo 8. Kırklareli ilinde mevcut biçerdöver varlığı ve olması beklenen biçerdöver sayısı (1000 ha/1ad.)

İlçe adı	Mevcut biçerdöver sayısı	Olmaması gereken biçerdöver sayısı	Fark
Merkez	96	66	+30
Babaeski	89	52	+37
Lüleburgaz	144	82	+62
Demirköy	1	4	- 3
Koçaz	9	12	- 3
Vize	46	22	+24
Pehlivan köy	5	9	- 4
Pınarhisar	30	21	+ 9
Toplam	420	268	152

Kırklareli’de toplam 152 biçerdöver olması gereken optimum sayıdan fazladır. Bir biçerdöver saatte ortalama 10 da. araziye biçer ve 10 lt. motorin yakar. Başka bir deyişle 1 saatte ortalama 12 da araziye (buğday, ayçiçeği) biçer ve 12 lt. motorin yakar. Günde 10 saat çalışacağını varsayarsak ortalama 120 lt. motorin yakmış olur ve yılda ortalama 60-70 gün çalıştığı kabul edilirse fazla olan 152 biçerdöver yılda 536 milyar fazladan akaryakıt harcamaktadır. 2. El biçerdöverin fiyatının yaklaşık 5 milyar TL. olduğunu varsayarsak toplam kayıp akaryakıtla birlikte yaklaşık 1.2 trilyon gereksiz bir giderdir. Kırklareli ili için gereksiz traktör ve yakıt ile ekipmanı ve yine fazla olan biçerdöver, yakıtı ve 2. el fiyatları ile birlikte çiftçiden toplam 63 trilyon TL. bir kayıp gözükmektedir.

Kırklareli’de 300.000 ha. tarım arazisinde diğer illerde olduğu gibi toprak analizi yapılmadan yüksek miktarda gübre kullanılmaktadır. Özellikle toprakların % 60’ında yeterli fosfor besin maddesi olduğu halde 20-20 gübresi kullanılarak gereksiz ve fiyatı yüksek fosforlu ve azotlu gübre kullanıldığı bilinmektedir. Laboratuvar analizlerine göre, 9 kg/da daha fazla fosfor (P₂O₅) içeren arazi miktarı yaklaşık % 60’dır. Bu gibi topraklara buğday, ayçiçeği tarımında yaklaşık 20-25 kg/da fosfor gübresi verilmektedir. Bunun da maliyeti yaklaşık 2.5 trilyon TL.dir. Ayrıca ürün kaybına da neden olmaktadır.

Tablo 9: Kırklareli ilinde ve ilçelere göre hayvan sayısı ve hayvan ürünleri

KONU	İL (Kırklareli)	İLÇELER							
		Merkez	Babaeski	Demirköy	Kofçaz	Lüleburgaz	Pehlivanköy	Pınarhisar	Vize
Toplam Büyükbaş Hayvan Sayısı	81505	18156	21130	2800	4280	17055	3958	6771	7355
a)Kültür Irkı Büyükbaş	55360	13066	15618	1216	2117	16486	1945	2554	2358
b)Melez Irkı Büyükbaş	23893	5008	5512	503	2063	569	2013	4217	4008
c)Yerli Irk Büyükbaş	2252	82		1081	100				989
Toplam Küçükbaş Hayvan Sayısı	237896	87826	20280	9235	28288	25228	4333	31456	31250
Toplam Kümes Hayvanı Sayısı	345400	76400	45600	10900	7700	152900	8000	33000	10900
Toplam Süt Üretimi (Ton)	164561	42075,3	41964,6	4775,7	8716,2	38153,4	6816,5	10878,8	11180,5
Toplam Et Üretimi (Ton)	3492	823	1223	19		1021	15	116	275
Yün-Kıl Yapığı Üretimi (Ton)	283,33	101	27	10,75	36,74	30,86	5,78	36,98	34,22
Deri Üretimi (Adet)	26980	6110	8144	182		7951	101	1087	3405
Yumurta Üretimi (Bin adet)	28256	6900	4000	1000	876	10500	700	3000	1280

İlimizde hayvancılık bitkisel üretimden sonra ikinci gelir kaynağı olup önemli bir potansiyele sahiptir.

İl düzeyinde 81.981 büyükbaş, 237.896 küçükbaş hayvan mevcut olup, büyükbaş hayvan mevcudumuzun % 97 kültür ırkı ve melezidir. Kültür ırkı hayvan sayısı 55.360, melez hayvan sayısı ise, 23.893 baştır. Hakim büyükbaş hayvan ırkı Holsteindir. Son yıllarda hayvan sayımızda düşüş olmuştur. Mevcut işletmelerin % 93'ü süt, % 7'si ise, besi işletmesidir.

1987 yılından 1995 yılı sonuna kadar 11.698 adet ithal damızlık gebe düve, 3420 işletmeye dağıtılmıştır.

İlimizde 1999 yılında soykütüğü çalışmaları kapsamında 45.000 damızlık dişi sığır kulak küpesi ile numaralanıp kayıt altına alınmıştır. Yıl içinde ilimizden toplam 2249 adet holstein ırkı gebe damızlık düve satılmıştır.

İlimizde küçükbaş hayvan varlığının 190.407 baş koyun ve 47.489 baş ise keçidir. Koyun varlığı içinde ağırlıklı ırk kıvrıcık ve melezidir.

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma fonundan Pınarhisar ve Vize ilçelerinde toplam 45 baş damızlık düve ile Demirköy ilçesinde 171 adet damızlık koyunun ihtiyaç sahibi yetiştiricilere dağıtımı gerçekleştirilmiştir.

Kırklareli ilinin ilçelere göre köy sayısı Tablo 7’de verildiği gibi 203 adettir. Bu köylerde tutulan büyükbaş, küçükbaş, kümes hayvanı sayısı ile toplam süt, et, yumurta vs miktarları da Tablo9’da verimiştir. Görüldüğü gibi melez ırkı veya kültür ırkın bile et, süt ve yumurta verimi AB ülkelerinden çok düşüktür. Bunun esas nedeninin toplu işletmeciliğın olmamasından ileri geldiği anlaşılır. Hijyenik koşullar, veteriner hizmetleri, yemleme programları, ırk ıslahı ve üretimin işlenememesi gibi birçok sorunların olduğu görülmektedir. Köylerde hayvanları ile birlikte yaşayan köylülerin de birçok sağlık sorunları olduğu gibi zamanında hayvanlarına yeterli hizmeti yapamamaktadırlar. Bunların tümü köylerden çıkartılarak tarımsal ortaklık şirketleri merkezlerinde hayvancılık bölümünde konuyu bilen ve deneyimli kişiler tarafından pazar ekonomisine uygun olarak işletilirse, hayvan başına düşen kaliteli verim ve toplam hayvan sayısı artacağı gibi üretim de yaklaşık birkaç kat artarak pazarlanabilecektir. Ayrıca köyler daha temiz, güzel ve köy turizmine açık olacaktır.

4. SONUÇ

Ülkemizde nüfusun yaklaşık % 40’ı olan 3.5 milyon tarım işletmesi 22.9 milyon parçadan oluşan tarım arazisini işlemektedir. İşledikleri tarım arazisinin toplamı ise 22.7 milyon ha.dır. Tarlaların ortalama alanı 1 ha. şekilsiz ve 5-7 sınır komşusu olan arazilerdir. Sınırlarda işlenmeyen toprak kaybı yaklaşık % 15 dolayındadır. Köylerde 3-4 kat fazla traktör, biçerdöver ve buna bağlı alet ekipman mevcuttur. Bunların amortismanı ve kullandığı akaryakıt miktarı büyük maliyetler yaratmaktadır. Bu da ürünün maliyetini % 40-50 arttırdığı gibi birim alandan alınan verim nitelik ve nicelik olarak da düşürülmektedir. Gereksiz olarak fazla verilen fosfor gübresinden dolayı maliyet yükselmekte ve verim düşmektedir. Ayrıca köylerde bulunan hayvanlar köylülerle birlikte yaşamakta, bu da işletmecilik ilkelerine uygun olmamaktadır. Hayvan sayısı gittikçe azaldığı gibi birim hayvandan alınan verim de düşmekte, hijyenik koşullar, veteriner hizmetleri, yemleme programları, ırk ıslah ve üretimin uygun olarak işletilememesi gibi birçok sorunları içermektedir.

Tarımsal ortaklık şirketleri yolu ile işlenecek araziye parçalı olmaktan kurtaracak sınırlarda olan arazi kaybı tamamen ortadan kalkarak , daha yeni ve güçlü, çok fonksiyonlu makinalarla çalışma sağlanacaktır. Köyün hayvanları şirketler merkezlerinde beslenerek, gerek sayı, verim, hijyenik ve gerekse pazar ekonomisine uygun işletilerek pazarlaması yapılacaktır. Gittikçe et, süt, yumurta v.s. ürünler birkaç kat artacağı gibi karlılık oranı yükselecektir. Köylerin kendi aralarından seçecekleri yönetim tarafından tarım arazileri ve hayvancılık en ekonomik şekilde işletilecektir. Üretim zamana bağlı olarak 5-6 kat artacak ve niteliği yükselecektir. Çiftlik turizmi, tarımsal sanayi ve çeşitlilik gelecek, daha fonksiyonel, masrafları düşürücü ve geliri arttırıcı projelere gidilecek ve tarımda çalışan nüfus hızla düşecektir. Daha teknik, bilimsel ve ekonomik olarak tarım arazileri işletilecek ve işletme sayısı 3.5 milyondan kademeli olarak 10.000’e kadar düşürülmesi mümkün olacak, hayvan başına ve ha’a düşen net gelir kademeli olarak yaklaşık 5-10 kat artabilecektir. Başka bir deyişle Kırklareli’de yaşayan tüm nüfusun kişi başına yılda yaklaşık 210 milyon TL., veya tarımsal işletme başına yaklaşık yılda 2 milyar TL. net geliri artabilecektir.